

IBL nieuws 7

Onderzoek naar gezondheid biologische producten komt eraan

De eerste stap naar goed wetenschappelijk onderzoek om te bepalen of biologisch gezonder is dan gangbaar is gezet. Het ministerie van LNV heeft via een workshop met deskundigen gekeken wat voor mogelijkheden er zijn om verschillen tussen gangbare en biologische producten te bepalen. Onderzoekers zelf, verenigd in het internationale netwerk Food, Quality en Health, starten binnenkort het eerste onderzoek.

Enquêtes onder consumenten van biologische producten wijzen keer op keer uit dat zij vooral biologisch kopen omdat zij denken dat dat beter is voor hun gezondheid. Toch ontbreken harde wetenschappelijke bewijzen, bevestigt ook Ron Hoogenboom, werkzaam bij Rikilt. Hij zette voor LNV op een rij wat tot nu toe uit onderzoek naar voren is gekomen. De meeste bestaande studies geven onvoldoende informatie. Zo is vaak slecht beschreven welke producten er zijn onderzocht en hoe die geproduceerd zijn. Veel onderzoeken stammen uit de tijd dat bij de gangbare productie veel pesticiden gebruikt werden. Daarom is het goed mogelijk dat geconstateerde verschillen vooral het gevolg zijn van de pesticiden. Er zijn wel studies die aanwijzingen geven voor verschillen tussen biologisch en gangbaar. Hoogenboom noemt een onderzoek uit Japan waarbij de onderzoekers extracten uit gangbare en biologische producten haalden. Daarvan gingen ze na of die bacteriën beschermden tegen mutaties. Dat bleek voor beide het geval, alleen beschermden de biologische extracten nog beter dan de

gangbare extracten. "Dat is een aanwijzing. Als we zo'n proef kunnen reproduceren zit je al dicht tegen een bewijs aan." Ook zijn er bijvoorbeeld aanwijzingen dat proefdiere de voorkeur geven aan biologisch boven gangbaar voedsel.

Maar ook als het onderzoek verschillen vindt tussen biologisch en gangbaar, betekent dat dan dat biologisch gezonder is? Neem anti-oxidanten. Onlangs maakte de Soil Association, uit Engeland, bekend dat een onderzoek liet zien dat er meer anti-oxidanten in biologische melk zitten. Hoogenboom: "De wetenschap is er nog niet uit of dat inderdaad positief is voor je gezondheid." Een ander voorbeeld zijn kristallisaties, zoals het Louis Bolk Instituut die gebruikt. Een biologisch product geeft vaak een mooier gevormd beeld dan een gangbaar product. Hoogenboom: "Maar wat zit daar nu achter? Je kan bijvoorbeeld met massaspectrometrie een patroon maken van alle stoffen die in het product voorkomen en dan vergelijken met het kristallisatiebeeld. Hopelijk is er dan een link te leggen en kun je een uitspraak doen over de stoffen die de verschillen veroorzaken en de mogelijk effecten daarvan op de gezondheid."

Bewijsvoering

Tegelijk vraagt de onderzoeker zich af hoe ver je moet gaan in de bewijsvoering. Een claim echt onderbouwen is moeilijk. Wellicht zijn belangrijke aanwijzingen al voldoende. Maarten Rijninks van de Natuurvoedings

Vervolg op pagina 2

Inhoud

'Duidelijke claim helpt marketing'	2
Niggli: 'Uitgelezen kans voor samenwerking'	3
Sector krijgt meer invloed op onderzoek	4
De stelling: Biologische voeding is gezonder!	5
Onderzoek leidt tot onderwijsproduct	6
Effecten 100% biologisch voer in beeld	7
IBL start Engelstalige website	8

Maakt voeding gezond?

Het onderzoek biologische landbouw wil meer focus op de gezondheid van voedingsmiddelen. Wanneer is voeding gezond? Gezond blijf je niet alleen door het eten van gevarieerde en gezonde producten, maar is sterk afhankelijk van je leefpatroon. Het heeft alles te maken met de kwaliteit van het leven. Ook het kopen van biologische producten is meer dan het kopen van gezondheid. Kiezen voor biologische producten is kiezen voor een duurzaam beheer van je omgeving en van elk mens als onderdeel daarvan. Het gaat om de keuzes die iedereen maakt voor de invulling van zijn leefpatroon. Daarom moet de biologische sector niet alleen inzetten op gezondheid van individuele producten, maar ook op het belang van een duurzame leefstijl. Voor de wetenschap een uitdaging om naast het vergaren van kennis over nuttige inhoudsstoffen, ook inzicht te krijgen in het systeem van gezond leven.

Greet Blom, projectleider IBL

‘Een duidelijke claim helpt marketing’

Vervolg van pagina 1

Winkel Organisatie (NWO) en Marc Jansen van het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), zien het liefst harde bewijzen. “Pas dan kun je er campagnes op zetten”, aldus Rijninks. “Als je nu zou zeggen dat biologisch gezonder is, zijn er altijd weer mensen die dat gaan weerleggen.” Dat vindt ook Jansen: “Als je een heel duidelijke claim hebt, kunnen wij daar wat mee in de marketing. Een unique selling point. Maar het moet wel een fatsoenlijke claim zijn, eentje die wetenschappelijk onderbouwd is. Aan de andere kant, als je zegt dat biologisch gezonder is dan zet je af tegen het gangbare product. Daar zit

een risico in, omdat 95 tot 98 procent van wat wij verkopen gangbaar is.”

Een harde claim laat nog even op zich wachten. Wel hebben onderzoekers die zich bezig houden met gezondheid van biologische voeding in een gezamenlijke workshop bekeken wat voor onderzoek het beste kan plaatsvinden. De onderzoekers, verenigd in FQH, wilden liever niet beginnen met inhoudsstoffen. Coördinator Machteld Huber, van het Louis Bolk Instituut: “Je vindt wel iets aan verschillen, maar je kan ook iets missen. Ook weet je niet wat het effect van de voeding is op een levend organisme. Maar daar gaat het wel om. We willen via allerlei methodieken, van micro-analyse tot

epidemiologisch onderzoek, uitzoeken wat we moeten meten om te laten zien of biologisch gezonder is. Met z'n allen kwamen we er op uit dat we beginnen met het immuunsysteem, ofwel de weerstand. Die zal het meeste laten zien, denken we.” Hieruit komt het onderzoek voort naar de weerstand van kippen met biologisch en met gangbaar voer (zie hieronder). Een volgende stap is een zelfde soort onderzoek met zoogdieren en daarna met mensen. Ook dat laatste is wel mogelijk, denkt Huber. Belangrijk is dat het om een homogene groep mensen gaat die onder vergelijkbare omstandigheden leeft. Dat is het geval bij nonnen in een klooster, in een kindertehuis of een gevangenis.

Zorgt biologisch voer voor andere weerstand bij kippen?

Hoe reageert het immuunsysteem van kippen op biologische voeding? Huub Savelkoul, hoogleraar celbiologie en immunologie, start binnenkort een onderzoek hiernaar. Hij maakt daarbij gebruik van twee doorgefokte lijnen kippen. De ene lijn heeft veel natuurlijke antilichamen, de andere lijn juist weinig. Daarnaast is er nog een derde controlegroep. Binnen elke groep krijgen kippen gedurende twee generaties biologisch en niet biologisch voer. Het voer is afkomstig van gecontroleerde omstandigheden waar biologisch en niet-biologisch voer in dezelfde omgeving worden verbouwd. Ook wordt het voer uitgebreid getest en geanalyseerd. Van de kippen wordt bloed geanalyseerd om te bepalen hoe het staat met de aangeboren immuniteit, ofwel de algehele weerstand, en de specifieke immuniteit, ofwel de aanwezigheid van antilichamen die reageren op specifieke bacteriën en virussen. De onderzoekers kijken niet alleen naar het bloed, maar onderzoeken ook andere orgaansystemen, zoals het darmslijmvlies. Daarnaast kijken ze naar verschillen in gedrag.

Meer info: huub.savelkoul@wur.nl

FiBL-directeur Urs Niggli:

‘Uitgelezen kans voor samenwerking’

Het IBL haalt de banden met internationale kennisinstellingen op het terrein van biologische landbouw en voeding aan. Daarom is o.a. het Zwitserse Forschungsinstitut für biologischen Landbau (FiBL) bezocht. Aan FiBL-directeur Urs Niggli de vraag hoe hij aankijkt tegen samenwerking met Wageningen UR.

Niggli: “We werken al samen met Wageningen UR in Europese projecten, zoals Quality Low Input Food ([www.qlif.org](http://www qlif.org)). Deze projecten leggen een verbinding tussen het Deense DARCOF, het Louis Bolk Instituut, Wageningen UR en FiBL. Niet alleen op het niveau van individuele projecten en thema’s maar ook op meer strategisch niveau die de hele organisatie aangaan. Tot nu toe zijn onze ervaringen zeer vruchtbaar. Bij kennisontwikkeling van biologische concepten zijn er uitgelezen kansen om discipline met interdisciplinaire expertise te verbinden. Ook is het goed de samenwerking te intensiveren binnen nationaal gefinancierde onderzoeksprojecten. Onlangs zijn de landbouwmi-

nisteries van diverse landen op administratief niveau hiermee gestart via het ERAnetwerk Core Organic. Dit netwerk zal de basis leggen voor internationaal gefinancierd onderzoek zodat samenwerkingsprojecten makkelijker van de grond kunnen komen.”

Waarom is samenwerking interessant ?

Niggli: “Wageningen UR kan op verschillende manieren bijdragen aan de ontwikkeling van de biologische landbouw. Bijvoorbeeld met de multivariabele analyse voor de teelt van biologische gewassen, met het maken van modellen van complexe agroecosystemen, met de ontwikkeling van kennis binnen veredelings- en fokkerijprogramma’s en met het onderzoek naar diergezondheid en preventie. Dit laatste type onderzoek vergt veel investeringen vanwege de dure faciliteiten en benodigde grote aantallen dieren. In de biologische landbouw worden grote hoeveelheden biologische meststoffen en groenbemesters gebruikt. Dit vraagt om speciale technieken die zijn toegespitst op precisiebemesting en bodembewerking. Hetzelfde geldt voor de toepassing van ‘bio-

logische’ gewasbeschermingsmiddelen, waarbij het vaak moeilijk is om de juiste samenstelling en spuittechniek te vinden. En last but not least het participatief onderzoek in netwerken, de socio-economische analyses en de verspreiding van kennis worden de komende tijd steeds belangrijker. Hierbij kan een vergelijking van resultaten van boeren-netwerken tussen Nederland en Zwitserland met ieder zijn eigen politieke, economische en milieuachtergrond zeer boeiend zijn.

Niggli tenslotte: “Deze voorbeelden laten zien dat er veel synergie mogelijk is. Het bezoek van Greet Blom waardeert ik daarom enorm en ik zie uit naar gezamenlijke initiatieven”.

De onderzoeker

Naam
Bastiaan Meerburg

Werkplek
Animal Sciences Group

Specialisme
De rol van plaagdieren bij voedselveiligheid, ofwel de overdracht van bacteriën - Salmonella en Campylobacter- en parasieten – vooral Toxoplasma – door ratten en muizen.

Achtergrond onderzoek

Muizen en ratten met Salmonella en Campylobacter kunnen deze overdragen op biologische varkens. Biologische veehouders bestrijden deze vaak met katten omdat ze liever geen gif willen gebruiken. Probleem daarvan is weer dat katten vanwege de verspreiding van Toxoplasma een risico vormen.

Hoe pak je de bestrijding nu aan?

We willen gaan kijken welke bestrijding mogelijk is vanuit de biologische filosofie, in samenwerking met de veehouders. Wellicht werkt een algehele verandering in het management. Zoals de stal opruimen, voer afdekken, een deksel op de waterdrinkbakken van de varkens zetten en zorgen dat de muizen de stal niet meer in kunnen. Zo helpt het om de struiken die binnen twee meter van de stal staan weg te halen zodat muizen geen schuilplaats meer hebben op weg naar de stal.

Wat heb je afgelopen week gedaan?

Ik ben in Newcastle geweest op een congres van het EU project Quality Low Input Food. Dit werd gecombineerd met de jaarlijkse conferentie van de Soil Association, een soort Britse Biologica. Wat op mij indruk maakte was hun bevinding dat op het platteland de Soil Association meer vertrouwen geniet dan de gangbare boerenorganisaties.

Wat heb je zelf met biologische landbouw?

Door dit onderzoek spreek ik biologische veehouders. Het is leuk te horen waarom ze biologisch boeren, al is het niet zo dat ik alleen maar onderzoek wil doen naar biologische landbouw. Ik consumeer zelf ook wel biologisch. Hier in de kantine neem ik bijvoorbeeld biologische broodjes. Thuis drink ik ook biologische melk. Behalve vanwege het betere dierenwelzijn, vind ik het belangrijk de mensen te ondersteunen die voor dit soort landbouw gaan.

Nieuwe aanpak voor aansturing onderzoek

‘Sector krijgt meer invloed op onderzoek’

De sector, ketenbreed, bepaalt voortaan hoe het onderzoek er uit komt te zien. Biologica heeft met steun van Stichting AKK en samen met vertegenwoordigers uit de sector, onderzoek en onderwijs een nieuwe structuur opgezet voor de aansturing én de ontsluiting van het onderzoek.

Tot nu toe leggen onderzoekers meestal pas achteraf verantwoording af over wat zij hebben gedaan, merkt Maurits Steverink, kennismanager van de Commissie Kennis. “Te veel onderzoek mondde alleen uit in een publicatie, waar verder weinig mee gebeurde. Het onderzoek was dan niet wat de gebruikers er mee hadden bedoeld of wat ze nodig hadden. Daardoor was de houding van die gebruikers er ook niet op gericht om de kennis te benutten.”

Kennis is juist zo hard nodig in de biologische sector. Er zijn nog flink wat vraagstukken die om een oplossing vragen waar in gangbaar

onderzoek geen antwoord op te vinden is. Denk aan alternatieven voor het gebruik van antibiotica, het gebruik van 100 procent biologisch voer of de ontwikkeling van biologische producten met meerwaarde. “Door kennis in te zetten kun je veel bereiken”, denkt Steverink. “Het moet beter, sneller, slimmer en goedkoper, maar wel biologisch.”

Voorwaarde voor het onderzoek is dat de sector er zelf de verantwoordelijkheid voor neemt. Boeren en tuinders, toeleverende en verwerkende bedrijven, detailhandel: elke schakel in de keten moet meebepalen waar het onderzoek mee bezig gaat. Kennis die hieruit komt moet vervolgens verspreid worden en daadwerkelijk benut. Daarvoor zijn de Commissie Kennis en productwerkgroepen opgericht bij Biologica.

‘U vraagt, wij draaien!’

Het is de bedoeling dat alle biologische

onderzoeksprogramma's van LNV op deze vraaggestuurde manier worden opgezet. In het programma Veehouderij is al gestart met deze werkwijze. Ina Pinxterhuis, programma-leider Biologische veehouderij, vindt het goed dat de sector zo meer bij het onderzoek betrokken is, al is het nog wel zoeken naar de goede manier. “De onderwerpen hebben we samen met de leden van de productwerkgroepen bepaald. Ik had het gevoel dat we bij het praktijkonderzoek altijd al met veehouders of ketenpartijen de vraagarticulatie uitwerkten, maar nu is het veel explicieter dat de werkgroepleden ook echt hun achterban vertegenwoordigen. Daarnaast is de sector nu ook meer betrokken bij de uitwerking en voortgang van de projecten en de communicatie daarover. Daarom heb ik de hoop dat ze zich veel meer eigenaar voelt van het onderzoek en de resultaten ook sneller oppakt.”

Wageningen presenteert internationale KennisBank BioFach aanrader

Tijdens de BioFach demonstreerde het IBL de nieuwe internationale KennisBank aan directeur-generaal van het Ministerie van LNV René Bergkamp. Bergkamp onderschreef de noodzaak dat resultaten uit het onderzoek ook via een Engelstalige samen-

vatting ontsloten moeten worden. De databank met inmiddels in totaal 15.000 kennisdocumenten biologische landbouw en voeding, bevat bijna 5.000 Engelstalige titels waarvan 420 met volledige tekst.

“Het is indrukwekkend om te zien dat de biologische landbouw in veel landen al een grotere vlucht heeft genomen dan in Nederland. Voor mij was het een prima gelegenheid om uitgebreid van gedachten te wisselen met bedrijven als Naturelle, Nautilus en Eosta. De BioFach is voor onderzoekers die met markt en ketenvraagstukken bezig zijn, een aanrader” aldus glastuinbouwonderzoeker Rob Meijer van PPO die voor het eerst de beurs bezocht. De BioFach is het podium waar 2.000 bedrijven uit alle delen van de wereld zich laten zien. Wageningen UR was een van de zeventig Nederlandse deelnemers. Tijdens de beurs zijn er ook workshops over de laatste ontwikkelingen zoals de wereldwijde groei van het aantal biologische hectares, voedingstrends waarop de marketing van biologische producten kan inspelen en het laatste nieuws over het mogelijke effect van biologische voeding op de gezondheid. Bovenal is de beurs de ontmoetingsplek voor de biologische landbouw wereldwijd.

'Biologische voeding is gezonder!'

Onlangs baarde een zorgverzekeraar opzien met de aankondiging de extra kosten van het "gezondheidsbevorderende" BeceL te vergoeden. Waarom gebeurt dat niet met biologische voeding, riep de gehele biologische sector? Terwijl we allemaal weten dat biologische voeding wel beter moet zijn omdat de biologische landbouw bijvoorbeeld geen gebruik maakt van chemische bestrijdingsmiddelen. Is biologische voeding gezonder?

'Een product dat rustig heeft kunnen groeien, zal ook beter zijn voor de gezondheid'

Patricia Schutte, Voedingscentrum

"Er is niet aangetoond dat biologisch voedsel gezonder is dan gangbaar voedsel. Onderzoek naar biologische producten laat wel zien dat er minder bestrijdingsmiddelen in zitten, soms minder nitraat en soms hogere gehalten aan vitamine C. Maar dat is onvoldoende reden om te zeggen dat biologisch voedsel gezonder is. Het is niet precies duidelijk waar de verschillen door komen, of het door het seizoen komt, de regio of het ras. Voor een gezonde voeding gaat het om de samenstelling van het voedselpakket. Gezond is dan dat het je gezondheid zo goed mogelijk in stand houdt en voorkomt dat je welvaartsziekten krijgt als diabetes, overgewicht of hart- en vaatziekten. Daarvoor moet je de schijf van vijf aanhouden. Wij vinden het belangrijk dat mensen met de juiste argumenten voor bepaalde voeding kiezen. Anders krijg je bijvoorbeeld dat iemand drie ons kaas eet en denkt dat dat gezond is omdat het toch biologisch is."

Bert van Ruitenbeek, Biologica

Wat is de definitie van gezondheid? Biologisch is gezond omdat het duurzaam is, en bijvoorbeeld ook voor toekomstige generaties gezond drinkwater garandeert. Biologisch scoort ook goed op het gebied van residuen, om wat er niet in zit. Maar kun je ook aantonen dat biologisch intrinsiek beter is, dat het ook beter is als gangbare producten geen bestrijdingsmiddelen of antibiotica bevatten? Over de volle breedte van de producten kun je dat niet zeggen. Er zijn indicaties dat sommige producten beter zijn, bijvoorbeeld biologische zuivel heeft een klein voordeel ten opzichte van gangbaar. Maar je kunt niet zeggen dat elk biologisch product op elk moment beter is. Ook biologische producten hebben bijvoorbeeld te maken met omgevingsverontreiniging. Wel weet je dat de natuurvoeding altijd al gewerkt heeft met gezond eten, zoals weinig suiker, veel vezels en gebruik van olijfolie in plaats van dierlijke vetten. Dus de trend van te veel en te vet is door de biologische sector al erkend en herkend."

Machteld Huber, Louis Bolk Instituut

"Ik denk wel dat een goed geteeld biologisch product gezonder is, maar ik zou het graag bewezen willen zien. Daar werken we ook aan. Over het algemeen zijn de planten anders, ze zien er anders uit en smaken ook lekkerder. Ze zijn zodanig geteeld of de dieren zijn zo gefokt dat ze toekunnen met minder bestrijdingsmiddelen en antibiotica. Mijn gezond verstand zegt dat het streven naar natuurlijke weerstand beter is. Juist door de groei te sturen met kunstmest verlaag je die weerstand. Een product van goede kwaliteit dat rustig heeft kunnen groeien, zal ook beter zijn voor mijn gezondheid."

**Wilt u reageren,
mail naar
info@biologischelandbouw.net**

Ndicea-model aangepast

Onderzoek leidt tot onderwijsproduct

Nog even en leerlingen van het middelbaar agrarisch onderwijs kunnen op de computer precies zien hoe de stikstofstromen lopen in de bodem op een bedrijf. Ruud Hendriks, van het Groenhorstcollege in Dronten, maakt een voor ondernemers ontwikkeld model geschikt voor het onderwijs. Het geld hiervoor is afkomstig van het Koepelprogramma Biologische Landbouw dat de doorstroming van kennis bevordert.

Onderzoeksinstituut Louis Bolk heeft de afgelopen jaren het Ndicea-model ontwikkeld dat aan de hand van gegevens als vruchtwisseling, bemesting en grondsoort uitrekent hoe het zit met de hoeveelheid stikstof in de bodem. Hendriks: "Het model benadert de werkelijkheid heel goed. Het is ontwikkeld, vervolgens uitgeprobeerd op de boerderij om te zien of alles klopte en wat er niet klopte is weer aangepast en zo door. Zo kwam er een complex model dat heel goed was. Dat zijn ze weer uit gaan kleden totdat er een goed maar ook werkbaar model ontstond, dat de boer inzicht geeft in de stikstofstromen op zijn bedrijf. Maar dat is dan nog niet geschikt voor het onderwijs."

Hendriks voegt er daarom opdrachten aan toe zodat de leerlingen inzicht krijgen in hoe het model werkt en hoe ze het kunnen gebruiken. Daarnaast stopt hij er de gegevens van een aantal bestaande bedrijven in, inclusief foto's, die de leerlingen als oefenstof kunnen gebruiken. "Dan krijgen de leerlingen dus een heleboel grafieken en tabellen waarover ze na moeten denken. Snappen ze hoe ze die moeten lezen en interpreteren dan gaan ze zelf naar een boerderij in de regio en de bemesting voor een paar jaar invullen. Extra leuk is dat zij dan met een druk op de knop kunnen zien wat die boer in een aantal jaren al doende heeft geleerd." Het is de bedoeling dat het onderwijsproduct voorjaar 2005 klaar is.

Opleiding start nieuwe promotiecampagne

De opleiding Biologische productiewetenschappen is druk in de weer met het opzetten van een nieuwe promotiecampagne. Aad Termorshuizen, voorzitter van de wervingscommissie: "Het is ons gebleken dat veel scholieren de opleiding eenvoudigweg nog niet kennen. En dat degenen die de opleiding wel kennen meestal geen goed beeld hebben van de inhoud. Je wordt bijvoorbeeld niet tot biologische boer opgeleid als je onze opleiding kiest. Je houdt je bezig met actuele thema's rondom duurzaamheid zoals consumentengedrag, dierenwelzijn en globalisering en regionalisering van voedselproductie. Daarom ontwikkelen we in overleg met het bureau Moods and Minds een cam-

pagne die 5 en 6 VWO-scholieren nieuwsgierig wil maken voor de opleiding. We noemen het de 'Bewust van'-campagne. Scholieren zijn zich over van alles en nog wat bewust maar nog niet over Biologische productiewetenschappen. En het wordt tijd dat ze dat worden. We focussen iets minder op de primaire biologische landbouw en wat meer op het algemene thema duurzaamheid. We benaderen de jongeren via mailingen, informatie op de website en een folder met de thema's van de opleiding". Op 16 juni staat een special event gepland. Op de voorlichtingsdag van zaterdag 23 april 2005 is de nieuwe aanpak te zien.

Nog meer onderwijsmateriaal

In 2004 zijn verschillende onderwijsproducten ontwikkeld om zo onderzoeksresultaten te laten doorstromen naar het agrarische onderwijs.

- Lesmateriaal 'grasklaverweide' ontwikkeld ism met het Zwolse AOC de Groene Welle;
- Praktijkarrangement 'grasklaverweide' op praktijkcentrum Aver Heino;
- Cd-rom onkruidbestrijding: een bestaande video over mechanische onkruidbestrijding in bloemkool is als Cd-rom geschikt gemaakt voor het MBO. Deze is tevens beschikbaar in de KennisBank.
- Bodemvruchtbaarheid: lesmateriaal, handleiding en praktijkvoorbeelden en cd-rom met het stikstofstromen-model Ndicea, ontwikkeld door het Louis Bolk Instituut
- Video introductie biologische melkveehouderij voor leerlingen van het AOC Groenhorstcollege in Dronten. De beelden zijn afkomstig van praktijkcentrum Aver Heino

Effecten 100 procent biologisch voer in beeld

Voerproef met vleeskuikens bevalt

Mengvoederfabrikant Arno van Gorp was blij met de voerproef die het Praktijkonderzoek ASG heeft uitgevoerd. Hij zag de datum van 24 augustus 2005 al naderen, de datum waarop het veevoer in de biologische veehouderij een volledig biologische oorsprong moet hebben. Nu is nog twintig procent afkomstig uit het gangbare circuit. Het aandeel biologisch is best omhoog te brengen, dacht Van Gorp, zonder dat dat gezondheidsproblemen oplevert. Maar volledig biologisch zag hij niet zitten. "Er blijft namelijk een tekort aan het aminozuur methionine. Met de huidige beschikbare biologische grondstoffen zijn de gewenste gehalten in het voer niet haalbaar bij 100 procent biologisch. Toevoeging van synthetische methionine is ook niet toegestaan in de biologische voeding. Als ASG die proef niet had gedaan hadden wij het zelf uit moeten proberen zodra het verplicht is 100 procent biologisch te voeren. Dan zouden in feite de veehouders als proefbedrijf functioneren. Zo'n voerproef bevalt me dus wel, je ziet wat er in de praktijk gebeurt en mogelijk is."

Het Praktijkonderzoek ASG voerde biologische vleeskuikens het gebruikelijke voer dat voor tachtig procent uit biologische grondstoffen bestaat, voer dat voor 95 procent biologisch is en volledig biologisch voer. Van Gorp adviseerde over de samenstelling van

de voeders. "Wij zijn actief in de biologische sector. Bij ASG zitten wel voerspecialisten, maar die weten niet wat voor grondstoffen er in de biologische sector voor handen zijn en wat voor gehalten daar in zitten."

De resultaten uit de voerproef vielen de leverancier van biologische mengvoeders niet tegen. De kuikens die volledig biologisch voer kregen namen minder voer op en werden daardoor minder zwaar en groeiden minder snel dan de overige kuikens. Wel hadden ze meer borstblaren en meer voetzoolirritaties. Kuikens die voer hadden gekregen dat voor 95 procent uit biologische grondstoffen bestond deden het vrijwel even goed als kuikens op tachtig procent biologisch voer. Van Gorp: "Een jaar geleden dacht ik nog dat het helemaal niet mogelijk zou zijn. Dat ze minder zouden groeien had ik al wel verwacht, dus dan valt het mee. Nadeel is uiteraard wel de hogere kostprijs van het kuikenvlees door zowel de hogere voerprijs als ook de langzamere groei."

Bij de huidige proef zijn vrij gebruikelijke grondstoffen gebruikt. De volgende stap is een proef met heel andere grondstoffen, bijvoorbeeld voor de vertering van ruwe celstofrijke producten. Daar is al over gepraat maar de proef is nog niet gestart. "Het zou wel goed zijn om daar ook eens naar te kijken", vindt Van Gorp.

"Het zou goed zijn om ook nog andere grondstoffen te onderzoeken bijvoorbeeld voor de vertering van ruwe celstofrijke producten."

Succesvolle BIOM-dag

Tijdens de goed bezochte BIOM dag (begin 2005) was er voor biologische telers volop gelegenheid om in discussie te gaan over de toekomstige strategie voor het individuele bedrijf en voor de biologische sector als totaal. De verschillende marktstrategieën - verlagen kostprijs, samenwerken, meerwaarde en daardoor meerpijs realiseren - kwamen in levendige workshops aan bod. Het praktijknetwerk BIOM is onderdeel van het onderzoeksprogramma systeeminnovatie biologische open teelten.

Meer info: wijnand.sukkel@wur.nl

IBL start Engelstalige website

Met de website www.ibl.wur.nl biedt het IBL internationale doelgroepen de mogelijkheid om kennis te nemen van onderzoeksresultaten op het terrein van biologische landbouw en voeding. Het gaat om (Engelstalige) resultaten van zowel Nederlands als buitenlands onderzoek. In de site met de rubrieken nieuws en agenda is ook de 'Knowledgebank' opgenomen. Het IBL (in het engels Innovation Centre Organic Agriculture) wil hiermee Wageningen Universiteit en Researchcentrum verder op de internationale kenniskaart van biologische landbouw en voeding zetten. Voor de internationale markt is er ook een nieuw e-mailadres: ibl@wur.nl.

Jongere gevoeliger voor dierenwelzijn

Jongeren vinden dierenwelzijn een relatief belangrijk argument voor de keuze voor biologische voeding. Ook vinden zij dat ze zelf veel invloed hebben op het aankoopgedrag van ouders. Dat is de uitkomst van onderzoek van Wageningse studenten onder bijna 700 scholieren van vier VWO en VMBO-T. Bijna 90% van de jongeren denkt te weten wat biologisch voedsel is,

echter het werkelijke kennisniveau is een stuk lager. Ook is de houding ten opzichte van biologische producten positiever dan het daadwerkelijke koopgedrag. Naast dierenwelzijn zijn milieu, gezondheid en nieuwsgierigheid motieven om biologisch te kopen. Redenen om niet te willen kopen zijn de hogere prijs, desinteresse en de gedachte dat biologisch voedsel niet lekker is want dan gaat het om tofu en andere vleesvervangers. De rapportage (nummer 210) van dit Wetenschapswinkelonderzoek is te vinden op www.wur.nl/wewi en in de KennisBank.

BOB 21 over Aver Heino

De kostprijs van biologische zuivel ligt bij het biologische Praktijkcentrum Aver Heino 9,60 euro per 100 kg melk hoger dan toen het nog gangbaar werkte. Deze hogere kostprijs, veroorzaakt door het duurdere voer en meer arbeidsinzet, wordt grotendeels terugverdiend door een hogere melkprijs. Dat blijkt uit BOB 21 met o.m. de economische gevolgen van omschakeling voor Aver Heino, het drogen van najaarsgras met klaver als alternatief voor inkulien. Ook blijken de resultaten van het onderzoek op Aver Heino interessant voor gangbare melkveehouders. In de reeks Biologisch Onderzoek Berichten (zogenoemde BOB's) zijn ook verschenen: BOB 16 melkveehouderij, BOB 17 over de effecten van de toekomstige verplichting van 100% biologisch voer, BOB 18 over pluimveehouderij, BOB 19 over onkruidbeheersing in de melkveehouderij en BOB 20 over de marktontwikkelingen in de verschillende EU landen. Voor bestellingen: zie website www.biologischelandbouw.net

Teelthandleiding voor zeven gewassen

Voor de teelt van biologische consumptie-aardappelen, granen, ijsbergsla, peen, prei, sluitkool en spruitkool is een praktische handleiding verschenen. Hierin zijn de huidige kennis en ervaringen vanuit onderzoek, advisering en praktijk gebundeld. In het boekwerk zijn ook de saldoberekeningen van de verschillende gewassen opgenomen. De handleiding is te vinden in de KennisBank, www.biologischelandbouw.net.

Colofon

IBL Nieuws is een uitgave van het Innovatiecentrum Biologische Landbouw, onderdeel van Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR).

IBL stimuleert, coördineert en initieert de ontwikkeling en ontsluiting van kennis over biologische landbouw en voeding. IBL Nieuws wordt verspreid onder de biologische sector, onderzoekers, voorlichters, onderwijsgevenden, beleidsmedewerkers van overheden en maatschappelijke organisaties en overige geïnteresseerden.

Redactie

Sjors Willems

Bijdragen en samenstelling

Sjors Willems en Leonore Noorduyt

Foto's

Hans Dijkstra, bvBeeld

Vormgeving

Grafisch Atelier Wageningen

Druk / oplage

Modern, Bennekom / 2000 ex.

Adres IBL Nieuws

Wageningen UR, afdeling Onderzoek
Postbus 9101, 6700 HB Wageningen
t 0317 485649 f 0317 484292
e info@biologischelandbouw.net
i www.biologischelandbouw.net